

pecunia virtutem laborant sine fatigatio
ne cum magna fructificatione de quo per **Esa**
l. 10. v. 12. Qui sperant in domino mutabunt for
midinem assument penas ut aquile currunt
et non ambulabunt laborabit et non deficiet. Et eis ca
quod discesserint cum eis portat laborem et ideo
non lacessunt propter quod deus suu puerum
vocabat iugum leue dicens math. **Lollite iu
gum meu super vos.** De hac benedictione dicitur
Gen. iii. 13. Iudicium habuisti antequam venire
ad te et nunc benedixit tibi deus ad interconu
niendum. Secunda benedictione est secunditans
amplianio. quod statim ex eius punitia omnia ad
meritum propagatur. quicquid ei in dei punitia
agitur. totum erit meritorum apud deum. Hinc
igitur regale deo dicitur. **Cuncta salus mea et omnis**
**voluntas. nec est quicquam ex eo. quod non gerim
us. omnia enim talibus cooperatur in bonis.** De
hac benedictione dicitur **Gen. ii. 15.** Benedixit eis di
cens. Crescite et multiplicamini. ac si dicat.
Crescite in vite sanctitate et multiplicamini
in misericordia multiplicitate. quod solu ex dei
contingit punita. quia sine eo nihil possumus
nec quod facimus quicquam valer. Tertia be
nedictione est singularis gratie collatio offe
rente singulari summa et plus et minus ad gra
tiam disponunt et fidelius et sincerius domino
se jungunt. iuxta illud **Esa. viii. 12.** Ceterum magni
tudine opum erit visitatio. de cuius diversitate
dicit bernardus. Optet pro varijs desiderijs
anie gustu diuine punitie variari. denique au
diimus in amatorio carmine canticoz qui
nisi mirauerit vultu et nunc instar verecundi
disponit sancte anime perat amplexus et oscu
lis delectetur. nunc vero in oleo et ungentis
medicis se exhibeat. rursusque quasi viator
et simulibus modis gratiam secum afferat
dominus iesus tecum.

XLI. De sancto Ambrosio.

Adete vigilate et
orate. marci xij. **D**icit bernardus
Peccatum in huius sancti festivitate cuiuscumque p
rimitus videamur immunes. recurrendu est
ad euangelicam lectionem in qua sub triu bre
vitate verbis sapientia dei precium humanae perse
cutionis summa inclusa. Ait enim. Videte vigi
late et orate. **N**on in his tribus verbis huius

ne perfectio visa persistat luceclarius patet
si virtus eorumdem verborum agnoscamus. **H**a
per verbum videte a malis purgari. per se
cundum scilicet vigilare bona operamur. per ter
cium scilicet orare ad perfectum sacrificiamur qui au
tem a malis purgatur bonum opatum et sancti
ficatur. hic perfectus est vir. **E**t egregius
iste doctor bonus ambro. virtute et amore ho
rum trium verborum perfectissime in se transforma
uit ideo placuit ad gloriaz suaz in eius festo
de predictis verbis sacre simone. **H**ec breui
ter tacta de sancto ambrosio dicta sufficiat.
Nunc videamus quibus exercitus predictorum
verbis per virtutem et uitatem in nostram vitam trans
plantemus dicentes. **V**idete vigilare et ora
re. **N**quo ergo per verbum videte a malis pur
gari sic patet. nam hoc verbum videte idem
est per cognoscere vel intelligere sicut visitato
medo loquendi post narrationem alicuius ser
monis dicimus. **T**hos hoc. i. intelligis hoc
vel agnoscas hoc. quod etiam bernardus assertus sic
dices. **I**lle qui videt omnia fortatur nos ut
post politis oculis carnalibus. in eius oculis
lumen videamus. illis inquit oculis de quibus
per salomonem dicitur. **O**culi sapientis in capite eius
i. in ipso. qui tunc sit caput nostrum et corporalibus
oculis videntur non possit dominus est ut hoc intelliga
tur de oculis cordis dicitur. **V**erbi autem
ergo verbi virtute tria intelligimur quae se innicte
psequuntur per quam tria a malis oibz plenissime
purgamur scilicet per cognitionem. per tritatem
et remissionem. dicendum nobis deus. **V**idete ocu
lis cordis introsum et plustrate conscientiam et
videte mala quae promisisti. quod ne oculos a sorde
nec infans vnum diei cuius vita est super terram
quod si facimus inuenimus in mensum cum u
lo percuti si tamen oculos cordis sum iure. **xxi.** dicit
genu in directum. aut enim sic. **S**tatu tibi specu
cula. pone tibi amaritudines et dirige cor tu
um in via directa in quam ambulasti. si enim da
uid de secretrario servus dicere potuit. Circum
dedecit me mala quae non est nua. et aliud.
Peccaui super arenam maris. quod nos miseris
non possumus dicere. quod peccauimus super omnem
estimacionem. aut quod per nos inter omnia mali
esse potuit. quod non vel affectu vel operis
effectu aliquando commisimus. quod quanto
pariores sumus et viciniores domino. tanto plura

Hermo.

cognoscimus et videmus dicete gre. **S**ancta virtus quo apud teum altius perficiunt eo subtilius indignos se esse reprehendunt. quod dñi proximi luci sunt. quicquid eos in se latet inueniunt et tanto sibi foris deformes appareret. quanto minus pulchri est quod intus vident. hoc est quod **Ezech.** viii. dr. **A**ldhuc puerus videbis abominationes maiores quod quanto verius ad deum pertinunt ratio maiores abominationes videmus. **M** **C**letri quod omne malum veraciter cognitum displicet et tanto amplius displiceret quanto verius esse cognoscitur malum. ideo ex hac cognitione (si tamē vera est et sincera) necessario se querit displicantia et cognitio peccatorum. quod non est aliud nisi dolor vellemus qui cōterit omnia genera peccatorum. **S**pūs enim dñi quod malum secum portari non poterit statim ut intus venit per vehementem dolorem contritionis peccatorum et edificat puritatē. hic in reg. ix. **S**piritus dñi grandis et fortis subuerit moniles et conterens petras ante dñm. sed non in spiritu dñs. ac si dicat. **L**icet in tali situ de sit veraciter Deus p̄n. tamen quod dulcis est dñs et amara contritio. ideo dñs non sentitur. hinc **Esa.** dr. **T**ribulabis montes et cōminues et colles in puluerez pones. et per montes et colles peccata parua et magna signans. unde in predicto verbo sequitur **E**t tu exultabis in dño et in sancto israel letaberis. quia post contritionem gaudium et exultatio infundetur que duo certum sunt signū remissionis peccatorum. **M**unq̄z enim penitens gaudet sed lugere donec percipiat penitentias peccatorum. et hoc est quod penitenti p̄mittitur **Esa.** **I**n frenabo os tuu laude mea sc̄z p̄ remissionē peccatorum ne interreas sc̄z per luctū et tristiam. **E**t sciendum quod de his tribus scilicet cognitione. contritione et remissione similiter scribere placuit. ad insinuandū quod similiter sunt tpe. quod in eo puncto quo de cognoscim⁹ statim p̄pūgimur et remissionē statim accipim⁹. **P**aut̄ agnitione et contritione sine p̄nia sunt simul tpe astruit **Herni** dices. **H**orandum quod ista duo sc̄z agnitione et contritione sp̄ sibi inuicem sunt diuincta. ut agnoscere non possit quis nisi peniteat nec penitente possit nisi cognoscatur. **D**icitā cū illis duobus statim sit remissio p̄

et eo quod q̄ reg. dr. quod postquam tamid penitentia dixit. **P**eccaui p̄p̄ letatasi subiuxit remissionē dices. **T**raſtulit dñs pecunia tuum. **I**re p̄ ezech. in vetusta traſlatōe dr. **Q**uācūq̄ hora peccatorum ingemuerit omni peccatorum si remissio pecatorum sit super tpe. et hoc verū est quantum ad culpā siue offenditam dei quā statim remittit dominus sine mora. licet fīm albertū sup̄missam oporteat hominem per multa trahi annas quaz peccatum penitus destruantur. et hoc quantum ad maculam. **O** **S**equitur secundum principale scilicet vigilare in quo verbo post mali purgationē horramur ad boni operationem. **H**oc verbo scilicet vigilare sepe dominus usus est in scriptura horramus apostolos et nos in illis ut supra statu nostro sollicite vigilemus. dicens matth. vicesimoquinto. Vigilate quia nescitis die neque horam et multa similia per totum euangelium. **S**unt autem pre ceteris tres vigilie eminente necessarie quas Gregorius brevibus verbis tangit dices. Vigilar qui servat operando quod credit. vigilat qui a se corporis et negligencie tenebras repellit. vigilat qui per aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet. in prima vigilia proponit nobis Deus bonorum quantitatē. in secunda qualitatem. in tercia veritatem. ut videlicet opera nostra sint multa bona et vera que tria si nostris operibus adiūcimus sine dubio utiliter vigilamus. **N**amo diligemus super opera nostra sint multa omnia in quibus deo placere nos posse speramus operantes. quod facere monetur. **E**cclesiastici. **Q**uodcunq̄ potest manus tua facere instanter operare. quia nec opus nec ratio nec sapientia nec scientia erunt apud inferos quo tu properas. et iterū. **N**on semina semē tuum et respere non cesset manus tua. quia merces erit opere tuo. quod ut sapiens dicit. In omni opere bono erit abundanter taliter agentes ut fidem nostrā magnam esse. magnis operibus comprobemus. quia secundum apostolum fides sine operibus mortua est. quod ut ait gre. **L**uc. v. fideles sumus. si quod vobis p̄mittim⁹ opt

bus adspex: nō. Scđo vigilādū est sup no
strorū opim qualitate. vt sicut prius vigila
vimus vt clementē multa. sic nūc vigilemus
primit̄ bona. Cūr autē bona si omnē negli
gēnā t̄ torporez ab eisdem operib⁹ repella
mus. binc u. paralip. ix. dī. **S**it timor dñi
robiscūt̄ cū diligēntia cuncta facite t̄ sic age
ne in timore dñi cuncta fideliter t̄ corde p/
fecto. cui psonat apostol. col. iij. dī. **Q**uod cū
ḡ facitis ex animo operamini sicut dñs nō
bonimbo. scientes q̄ a dñs recipietis retr̄
bunione hereditatis. **S**icut ergo in prima
vigilia vigilauimus opa multiplicādo sic
enā nūc vigilemus eadem bene faciendo
De quib⁹ ambob⁹ monemur in lege cuž
dicunt. **J**uste qđ iustū est exequaris. t̄ hoc
est qđ supra intendit̄ gre. cuž dicit. **V**igilat
qui a se torporas t̄ negligēntia m̄bras repel
lit. **P**redicā ergo duo cū magna circūspe
ctione opemur ut videlicet t̄ multa sint t̄ be
ne facta queraro fūnt ut oportet. qđ consi
derans iob dicit. **G**erebar omnia opa mea
qđ p̄siderans Gre. dicit. **Q**uid est qđ Job
mita facies h̄cipā veretur nūl qđ in sancti
vin acibus verbis qđ colligimus vt si pla
cere deo veraciter cupimus. postqđ peruer
sa subegimus ipa in nobis bene gesta time
amus. **C**ur: hoc statiz subiūgit berū. dices
Dūsunt que in bonis opib⁹ necesse est
vistudiōse formidēt. scz desidia t̄ fraus. de
sida p̄ torpore nascit facies pauca opa qđ ē
contra p̄mā vigilā que facit m̄la. **F**raus
aut̄ su per priuaram dilectionē que facit cō
tra scđam vigiliam. quia bona nō bene facit
hoc p̄siderans iob dicit. **G**erebar omnia opa
mea. acsi dicat. Que aperie egerim video
s quid in his latenter pertuleriz ignoro. nā
predicta duo scz fraus et desidia in bonis
opib⁹ tam abominabilia sunt corā deo v̄ p
Jere. xliii. maledicantur qui taliter opant̄
vbi in antiqua translatione dī. **M**aledic⁹
quifacit opus dei fraudulenter t̄ desidiole.
quam maledictionez si cauere cupimus p̄/
dictas duas vigilias solicite obſuetus.
P Lercio vigilandum est sup nostroz
opim veritatem. que tunc salubriter verifica
tur cum per affectum intime devotionis et
per aspectum diuine contemplationis.

omnes vias domini vigilantissime obser
vamus. sice enīz dicitur prouet. viij. **B**eatū
est qui audit me t̄ vigilat ad fores meas et
obſuet posſes hostiū mei. **A**d hanc vigilaz
hortatur nos dñs Lu. xij. vi. vi simus similes
homīb⁹ expectantib⁹ dñm suū qđ reuer
tatur a nuprijs. **H**oc aut̄ vigilare nihil ali
ud est qđ diligentissime obſuare internos
motus affectionē nostrarū. quib⁹ ex tei pre
ſentia alteramur trvariamur ad diuersa ge
nera gratiarū nūc enim premimur ad hu
militatem. nūc vero accendimur ad carita
tem nūc aut̄ illuminamur ad cognoscen
dam mysticam veritatem t̄ sic varijs mo
dis afficiunt̄ ſim qđ spirit⁹ domini nos co
gnouerit indigere t̄ nos dignabitur pmo
uere t̄ ideo valde actīte obleruāde ſunroie
eius. **Q**uas diuerſitates tangit. iob cuž di
cit. **Q**uasi furtiue ſuſcepit auris mea ve
nas ſuſtrij eius. quod exponēt Gregori⁹
dicit. **Q**uafrenas ſuſtrij ſui aperit nobis
dens cum nobis latenter inſinuat quorū mo
dis ad rōſtre intelligentie aurem venit. Al
iquando enim nos amore aliquādo timo
re compungit. aliquando preeſentia qđ null
a ſint oſtendit. aliquādo ad eterna diligē
da deliderium erigit. aliquando prius etet
na indicat ut poſtmodum temporalia vile
ſiant. aliquando noſtra nobis mala aperit.
et ad hoc nos inſtruit. ut de alienis malis
etiam doleamus. aliquando aliena mala
noſtris obtutib⁹ obſiḡt t̄ cōpunctos nos
mirabiliter a noſtra prauitate corrigit. Ve
nas itaqđ diuini ſuſtrij audire t̄ furtiū di
uine aspirationis modos occultos tenui
ter t̄ latenter cognoscere. qui ip̄e qui ad hoc
venit ad nos ut eius preeſentia homo pmo
uatur. et ad hoc recedere ſe ſimulat ut au
diuſ requiratur. cogentes cum atqđ dicen
tes. **A** Jane nobiscum. **D**e bac vilia inten
debat Gregorius. cum dicebat. **V**igilat
qui ad aspectum veri luminis mentis ocu
los apertos tenet. **I**psa enim est nobilissi
ma vigilia inter omnes. quia cito ducit ho
minem ad perfectum ſicut dicitur. **S**api
ențe ſexto. **Q**ui vigilauerit ad illam cito e
rit ſecurus. **Q** **E**equitur
terciū principale. ſclicet orate. per quod

Bermon.

diximus nos et nostra opera sacrificari ut sicut prius per actum videndi purgari et per actum vigilandi meritum vitari sic per actum orandi sacrificari. dicit enim virtus ioh. vi. Clerba mea spiritus et vita sunt. quia sancto crebrius ruminatur. tanto verius homines et eis purificatur. hic enim tibi. iiiij. dicitur. Sanctum caritur hoiles per spiritum dei et orationes. Sunt autem tres species otorum per certos sanctiores quam ex triplici genere deuotiois domino offeruntur. scilicet filialis. sponsalis et diuinalis. Filialis oto est quam solidi filii offerunt deo ut preci. Quia tunc effunditur cum per priora exercicia sublatro timore pectorum et dulci affectu deum oramus et adoramus statentes in eo affectu coram deo dulciter amantes et fiducialiter orantes. de paterno affectu nihil omnino hesitantes. sicut filius ait precium. precipatis spiritum natus filius qui patrem spiritu dulciter et fiducialiter oravit. dulciter dices. Abba pater. fiducialiter dices. Ego sciebas quod spiritus me audis. de quod dicitur. ap. ro. iiiij. Nononias estis filii misit deus spiritum filiorum sui in corda nostra clamantibus abba pater. hinc dominus alber. dicit. Dulcissimum est nomine patris in ore filii. si tamen filius in spiritu qui a patre procedit in filium. orat dominum suspirans ad priam quam in illo affectu super sperat se tamen iure hereditario possidere. hec tamen deuotio non est plena quod deum diligat. propter hereditatem in illo amore oculum reflectens ad priam. Ad hanc orationem dominus instituere nos voluit cum difficultate oratione patris nomine iehuanius. Secunda oto de sponsalis. quod est casta sponsa exhibet sponso suo. quod nec diligit nec querit nec desiderat aliud nisi sponsum. nam siue ea corripiat. siue durum se ei exhibeat siue peccati. siue quicunque alio modo indignatiois oculo impetraverit. respiciat. diligit tamen sponsum. sic oratio sponsalis orat deum non propter gratiam impetratam nec propter patrem possidet. sed orat deum et diligit. propter deum. dicitur illud psalmus. Quide enim habet in celo et a te quid volui super retrahit versus tu es deus cordis mei et pars mea deus in eternum. Quippe qui est ei plus in affectu quam oia desiderabilia quam potuerit exoptari. In hac expectatione anima suspensa incipit languere et pre impatienti desiderio estimare interpellans omnem celi miliciam dicens. Adiu-

ro vos filie iherusalem ut annuncietis dilectorum quia amore langueo. de hoc affectu dicit bernardus. Subtractio rei amata augmentatio desiderii est. et quod ardenter optat caro egredi et hoc est languor amoris quod non est aliud. nisi tedium impatientis desiderij. Tercio oratio de diuinali quam de pleno. per missum patrario omnium gratiarum et maxime ex fructuacione diuine patritio exhibetur per quam sancti homines inebriasi iuxta illud psalmus. Inebriabitur ab ubertate domus tue. per nimia dulcedine. eructuatas orationes vel portus eructuatas domino euaporantur. vel deficiunt in oratione nescientes quid loquuntur. quod tam in figura quam in scriptura deuotis hominibus legimus evenisse. In figura sicut i. regum de anna legitur ubi licet dicitur. Anna loquebatur in corde suo tantumquam labia illius mouebantur et vox penitus non audiebatur estimabat igitur heli ea esse temulentam dixit quod ei vocet quo ebria erit. Similiter in scriptura ubi bernardus. super illo verbo terribiliter. dilectus meus mihi et ego illi dicit. Affactus hic loquitur non intellectus. et subiungit. Ad quid ergo sic loquitur? Ad nihil aliud nisi quod mirabiliter delectata nec omnino tacere potuit nec tamquam quod sensit exprimeret. Dabat enim voces suas affectus per quas se etiam curvantur. perditur. timor metulofas. dolor gemebundas. amor iocundas. verbi gratia. Non quid metentium singultus vel gemitus per custorum vel etiam saturatorum rictus visus creat. ratio excitat aut deliberatio ordinat. per meditatio format. sic flagrans amor per patruus. cum se contra se cohibere non preualet. non attendit quo ordine qua lege verborum ebiliat. interdum nec verba requiriunt interdum nec voces illas solis suspirans contentus. Inde est quod que eiusmodi est sancto amore flagrans id quod incredibili modo pro captanda quantulacumque euaporante ardoris quem patitur. non considerat quid qualiter eloquatur. sed quicquid in buccas venerit amore urgente non annunciat. sed eructuat. ad quaz eructuationes in presenti pregustandam et in futuro superfluentes repletionem eternaliter possidendum. nos perducat iesus christus.